

Relacje Polska – Niemcy 25 lat po podpisaniu Traktatu o dobrym sąsiedztwie

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Ponad połowa Polaków (54%) uważa, że obecnie stosunki polsko-niemieckie nie są ani dobre, ani złe. Jako dobre postrzega je nieco więcej niż co czwarty badany (29%), a 8% jest zdania, że relacje te są aktualnie złe. W porównaniu z rokiem 2015 oceny stosunków polsko-niemieckich znacznie się pogorszyły.
- ▶ W ciągu ostatnich 5 lat opinie Polaków dotyczące przyszłości stosunków polsko-niemieckich praktycznie nie zmieniły się. Podobnie jak w 2011 roku, prawie cztery piąte Polaków (79%) uważa, że możliwe jest partnerskie ułożenie stosunków między Polską a Niemcami, 13% badanych sądzi, że budowa pozytywnych relacji między naszymi krajami jest niemożliwa.
- ▶ Polacy nie są przychylni dalszemu zwiększaniu wpływów niemieckich w Europie i na świecie. Prawie trzy czwarte badanych (73%) jest przeciwnych temu, aby Niemcy odgrywały większą rolę niż dotychczas, a 13% jest przeciwnego zdania. W porównaniu z 2011 rokiem, Polacy w mniejszym stopniu popierają rosnące znaczenie Niemiec w Europie i na świecie, stając się w coraz większej mierze jego przeciwnikami.
- ▶ Częstszym niż w pozostałych grupach przekonaniem, że dla Niemiec ważniejsze są dobre stosunki z Polską niż z Rosją, wyróżniają się wyborcy PO. Z kolei elektorat ruchu Kukiz'15 najczęściej wyraża opinię, że Niemcy dbają przede wszystkim o kontakty z Rosją, a nie z Polską.

W dniu 17 czerwca 2016 roku obchodzimy 25. rocznicę podpisania *Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy* (17 czerwca 1991 roku). W związku z tym zapytaliśmy Polaków o ocenę stosunków polsko-niemieckich oraz ich własnych doświadczeń z naszym zachodnim sąsiadem¹. Poprzednie badanie na ten temat przeprowadziliśmy w listopadzie 2015 roku przy okazji 50. rocznicy listu biskupów polskich do biskupów niemieckich², a 5 lat temu pytaliśmy o opinie na temat współpracy między Polską a Niemcami z okazji 20. rocznicy traktatu³.

Umowa z 1991 roku stanowi uzupełnienie *Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy* z 14 listopada 1990 roku (ratyfikowanego w 1991 roku). Jednocześnie dokument ten podkreśla znaczenie stosunków polsko-niemieckich dla jedności Europy, uregulowania kwestii mniejszości narodowych w obu krajach na zasadzie wzajemności, a także zapewnienia współpracy młodzieży polskiej i niemieckiej oraz konieczność intensywnej wymiany kulturalnej. Jest to jeden z ważniejszych kroków na drodze tworzenia dobrych stosunków między Polską a Niemcami po II wojnie światowej. Do tej rangi dokumentów należy także wspomniany list wystosowany w 1965 roku, nazwany później orędziem biskupów polskich do biskupów niemieckich, z którego pochodzi cytat: „udzielamy wybaczenia i prosimy o nie”. Za istotny w stosunkach polsko-niemieckich uznawany jest też wcześniejszy, podpisany w 1970 roku *Układ między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o podstawach normalizacji ich wzajemnych stosunków*, w którym obie strony stwierdziły, że nienaruszalność granic, poszanowanie integralności terytorialnej i suwerenności wszystkich państw w Europie jest warunkiem zapewnienia pokoju, a RFN zobowiązała się do niekwestionowania istniejącego wtedy stanu prawnego. W roku 1989, w tzw. Mszy Pojednania uczestniczyli premier Polski Tadeusz Mazowiecki

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (313) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 czerwca 2016 roku na liczącej 1002 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. Komunikat CBOS „Ocena stosunków polsko-niemieckich w kontekście 50. rocznicy listu biskupów polskich do biskupów niemieckich”, listopad 2015 (oprac. B. Badora).

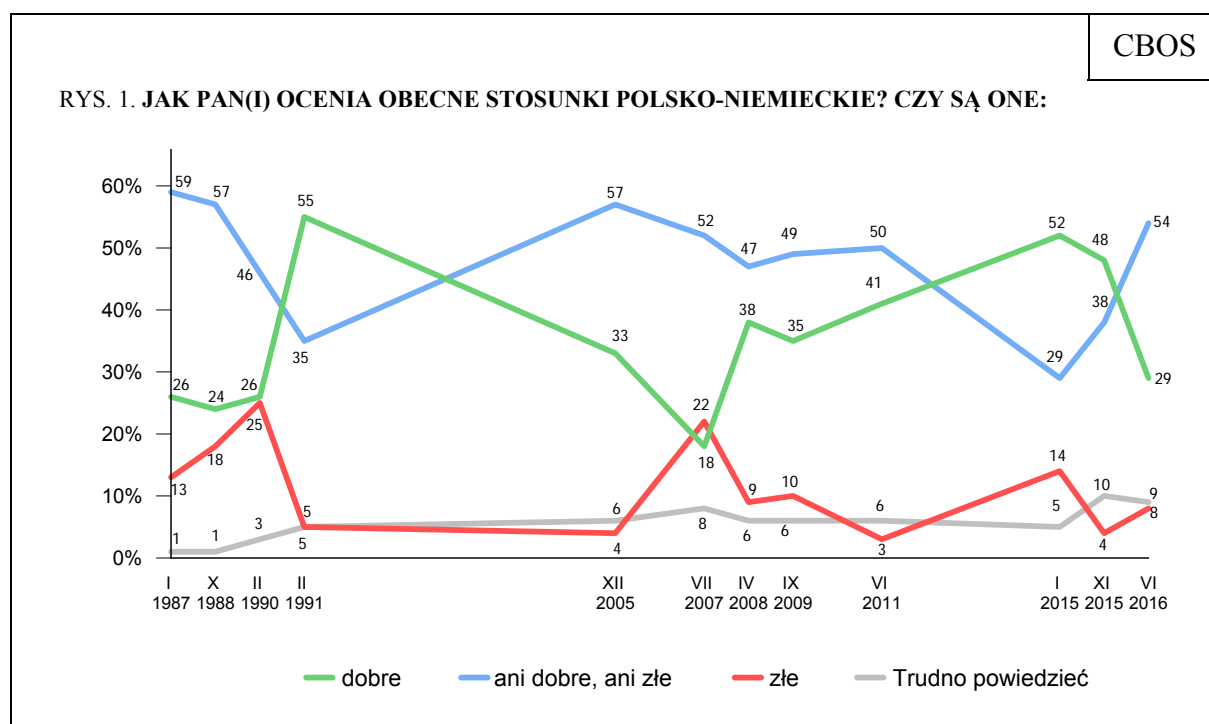
³ Zob. Komunikat CBOS „Polacy o relacjach między Polską a Niemcami”, czerwiec 2011 (oprac. K. Pankowski, B. Roguska).

i kanclerz Niemiec Helmut Kohl. Msza święta w Krzyżowej była jednym z elementów wizyty Helmuta Kohla w Polsce, która zaowocowała podpisaniem 11 umów i porozumień oraz *Wspólnej deklaracji* – najobszerniejszej od 1970 roku deklaracji dotyczącej relacji polsko-niemieckich.

Ocena obecnych stosunków polsko-niemieckich i postrzeganie historii tych relacji były tematami czerwcowego sondażu, w którym pytaliśmy też o osobiste kontakty badanych z Niemcami⁴.

OCENA STOSUNKÓW POLSKO-NIEMIECKICH

Obecnie 29% ankietowanych uważa, że stosunki polsko-niemieckie są dobre, a 8% jest przeciwnego zdania. Wśród mieszkańców Polski dominuje przekonanie, że relacje z Niemcami nie są ani dobre, ani złe – taką opinię podziela 54% badanych. Prawie co dziesiąta osoba (9%) nie ma w tej sprawie zdania.

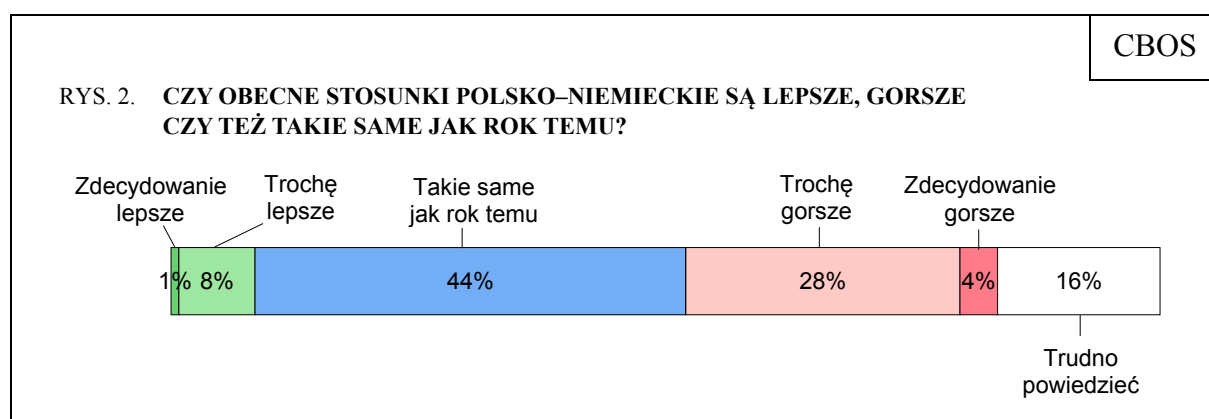
W porównaniu z 2015 rokiem, oceny stosunków polsko-niemieckich znacznie się pogorszyły, jednak nie spadły do poziomu z 2007 roku, kiedy opinie na temat relacji Polski z Niemcami były najgorsze. W końcowym okresie działalności rządu Jarosława

⁴ Komunikat w przygotowaniu.

Kaczyńskiego oceny relacji polsko-niemieckich uległy wyraźnemu pogorszeniu, a jako odpowiedzialną za zły stan stosunków Polacy częściej postrzegali stronę polską⁵.

Ocena relacji polsko-niemieckich różni się w zależności od identyfikacji politycznych badanych – osoby o poglądach lewicowych częściej uważają, że relacje te są dobre (43%), niż badani identyfikujący się z centrum lub prawicą (po 28%). W tej ostatniej grupie istotnie więcej osób uważa stosunki Polski z Niemcami za złe (12%) – zob. tabela aneksowa 1. Dobrze obecne stosunki polsko-niemieckie częściej oceniają mężczyźni (35% wobec 23% w grupie kobiet), robotnicy niewykwalifikowani (41%) oraz wykwalifikowani (37%), badani oceniający własną sytuację materialną jako dobrą (37%) i osoby w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych (38%). Przekonanie, że nasze obecne relacje z Niemcami są złe, częściej podzielają badani z wykształceniem wyższym (13%), ale także rolnicy (12%) i osoby praktykujące kilka razy w tygodniu (12%).

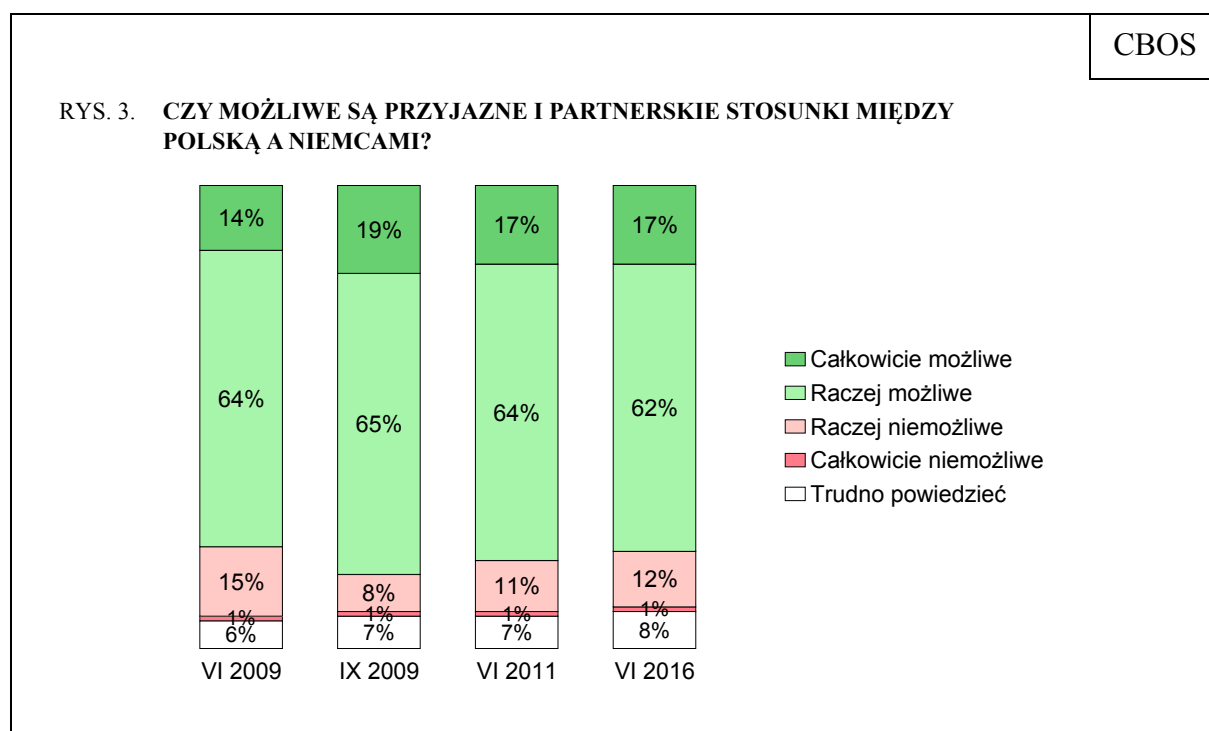
Zdaniem Polaków, w ciągu ostatniego roku stosunki polsko-niemieckie nie zmieniły się (44%) lub uległy nieznacznemu pogorszeniu (28%). Mniej niż co dziesiąta osoba (9%) uważa, że w porównaniu z zeszłym rokiem nasze relacje z Niemcami są lepsze, a 16% badanych nie ma na ten temat zdania. W ciągu roku zmienił się w Polsce rząd, a Unia Europejska zmagająca się z kryzysem imigracyjnym. W lutym premier Beata Szydło pierwszy raz gościła u kanclerz Niemiec Angeli Merkel, a w kwietniu szefa niemieckiego ministerstwa spraw zagranicznych przyjął w Polsce Witold Waszczykowski. Choć obaj ministrowie, a ostatnio także ambasador Niemiec w Polsce⁶, przekonują, że stosunki polsko-niemieckie są dobre, zdaniem Polaków są trochę gorsze niż rok temu.

⁵ Zob. Komunikat CBOS „Opinie o sytuacji Polski na arenie międzynarodowej i stosunkach z Niemcami”, lipiec 2007 (oprac. M. Strzeszewski).

⁶ Ambasador Republiki Federalnej Niemiec Rolf Nickel mówił o tym w Instytucie Goethego w Warszawie, na konferencji poświęconej inauguracji polsko-niemieckiego roku jubileuszowego z okazji 25-lecia podpisania polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy (18 maja 2016 roku).

Polacy są przekonani, że stosunki między naszymi krajami mogą być przyjazne. Po 25 latach od podpisania *Traktatu o dobrym sąsiedztwie* prawie cztery piąte Polaków (79%) uważa, że możliwe jest partnerskie i przyjazne ułożenie stosunków między Polską a Niemcami. Więcej niż co ósmy (13%) sądzi, że zbudowanie pozytywnych relacji między naszymi krajami jest niemożliwe. Opinie na ten temat praktycznie nie różnią się od oceny możliwości ułożenia partnerskich i przyjaznych stosunków między Polską a Niemcami z 2011 roku – udział odpowiedzi „raczej możliwe” zmalał o 2 punkty procentowe, na rzecz opinii „raczej niemożliwe” i „trudno powiedzieć”.

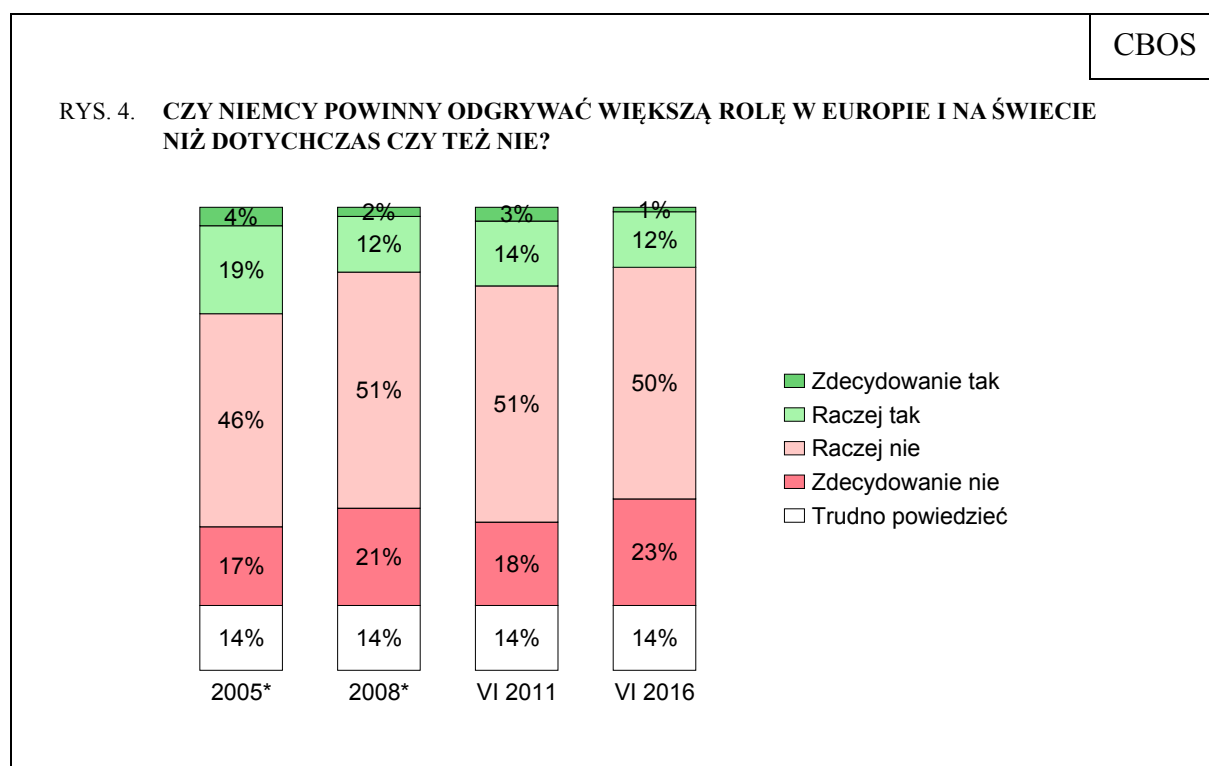

Przekonanie, że możliwe jest utrzymywanie partnerskich i przyjaznych stosunków z Niemcami, częściej podzielają mężczyźni (82% odpowiedzi „całkowicie możliwe” i „raczej możliwe” łącznie) niż kobiety (75%), osoby zamieszkujące miasta liczące 100–500 tys. mieszkańców (89%) oraz kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (86%), jak również bezrobotni (91%). Wiara w przyjazne relacje polsko-niemieckie jest tym większa, im wyższe dochody na osobę w gospodarstwie domowym badanego oraz im lepsza ocena własnych warunków materialnych. Opinie na temat możliwości ułożenia dobrych stosunków z Niemcami różnią się też w zależności od identyfikacji politycznych badanych. Osoby o poglądach prawicowych częściej uważają, że takie relacje są niemożliwe (18% wobec 10% wśród identyfikujący się z lewicą – zob. tabela aneksowa 2).

OCENA DZIAŁALNOŚCI NIEMIEC NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

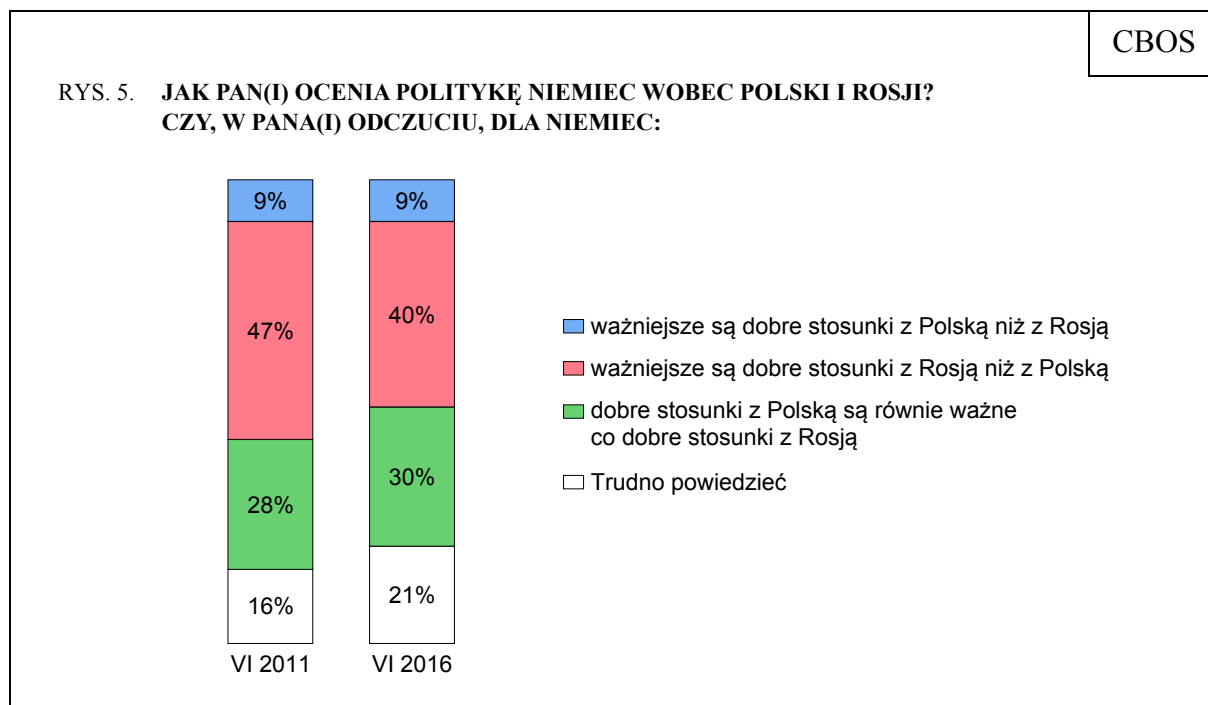
Wobec znaczącej roli Niemiec na arenie międzynarodowej, Polacy nie są przychylni dalszemu zwiększaniu wpływów niemieckich w Europie i na świecie. Prawie trzy czwarte badanych (73%) jest przeciwnych temu, aby Niemcy odgrywały większą rolę niż dotychczas. Co setny badany (1%) zdecydowanie zgadza się, aby nasz zachodni sąsiad odgrywał większą rolę niż do tej pory, a kolejne 12% raczej się z tym zgadza.

* Badania Instytutu Spraw Publicznych. Zob. A. Fronczyk i A. Łada, *Niemcy i polityka europejska w oczach Polaków*, w: *Polska–Niemcy: wzajemny wizerunek i wizja Europy*, red. L. Kolarska-Bobińska i A. Łada, ISP, Warszawa 2009.

Opinie te niewiele zmieniły się w ciągu ostatnich 5 lat. Jednak uwagę zwraca fakt, że zmniejszył się odsetek osób zdecydowanie popierających poszerzenie wpływów niemieckich (z 3% do 1%), a zwiększyła się liczba zadeklarowanych przeciwników (o 5 punktów procentowych). Ogólnie rzecz biorąc, z naszych badań wynika, że obecnie Polacy w mniejszym stopniu popierają wzrost znaczenia Niemiec w Europie i na świecie, stając się w coraz większej mierze jego przeciwnikami.

W porównaniu z badaniem realizowanym przy okazji 20. rocznicy podpisania *Traktatu o dobrym sąsiedztwie*, poprawiły się oceny polityki zagranicznej Niemiec. Obecnie nieco więcej osób uważa, że dobre stosunki z Polską są dla Niemiec równie ważne jak dobre stosunki z Rosją (wzrost z 28% do 30%), natomiast mniej osób jest przekonanych, że dla Niemiec ważniejsze są dobre relacje z Rosją niż z Polską – udział osób podzielających ten pogląd zmalał z 47% do 40% w 2016 roku. Jednocześnie więcej niż co piąta osoba (21%) nie ma w tej sprawie zdania, podczas gdy 5 lat temu ten odsetek wynosił 16%. Ocena polityki Niemiec wobec Polski i Rosji wydaje się więc Polakom nieco trudniejsza, jednak rządziej uważają, że Niemcy dbają przede wszystkim o dobre relacje z Rosją, a nie z Polską.

Wśród potencjalnych elektoratów partii zwolennicy Platformy Obywatelskiej wyróżniają się częstszym niż pozostali przekonaniem, że dla Niemiec ważniejsze są dobre stosunki z Polską niż z Rosją (12%). Osoby popierające ruch Kukiz'15 w największym stopniu spośród wszystkich elektoratów uważają, że Niemcy dbają przede wszystkim o kontakty z Rosją, a nie z Polską – odsetek podzielających tę opinię sięga prawie dwóch trzecich (63%), podczas gdy wśród zwolenników Prawa i Sprawiedliwości ponad połowy (53%). W grupie wyborców PO i Nowoczesnej Ryszarda Petru udział badanych uważających, że Niemcy zabiegają przede wszystkim o dobre stosunki z Rosją, wynosi nieco ponad jedną trzecią (odpowiednio 35% i 34%). Potencjalny elektorat Nowoczesnej wyróżnia się tym, że najczęściej podziela opinię, iż dla Niemiec dobre stosunki z Polską są równie ważne jak dobre

stosunki z Rosją – twierdzi tak 41% tej grupy, podczas gdy wśród zwolenników ruchu Kukiz'15 – 23%. Wyborcy tego ostatniego ugrupowania mają najbardziej skryształizowane opinie w sprawie polityki zagranicznej Niemiec (7% odpowiedzi „trudno powiedzieć” – w innych elektoratach odsetek ten wynosi od 14% w PiS do 20% w PO).

Tabela 1

Jak Pan(i) ocenia politykę Niemiec wobec Polski i Rosji? Czy, w Pana(i) odczuciu, dla Niemiec:	ważniejsze są dobre stosunki z Polską niż z Rosją	ważniejsze są dobre stosunki z Rosją niż z Polską	dobre stosunki z Polską są równie ważne co dobre stosunki z Rosją	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	7	53	26	14
PO	12	35	33	20
Kukiz'15	7	63	23	7
Nowoczesna Ryszarda Petru	7	34	41	18

Poczucie, że Niemcy zabiegają głównie o dobre relacje z Rosją, częściej niż pozostali wyrażają badani z wyższym wykształceniem (52%), pracownicy administracyjno-biurowi (53%), zatrudnieni w prywatnych gospodarstwach rolnych (56%) i identyfikujący się z prawicą (56%). Z kolei opinię, że dla Niemiec ważniejsze są dobre stosunki z Polską niż z Rosją, częściej podzielają osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (14%), bezrobotni (18%), osoby o dochodach nieprzekraczających 649 zł na osobę w gospodarstwie domowym (17%) i oceniający własne warunki materialne jako złe (15%) – zob. tabela aneksowa 3.

W 25. rocznicę podpisania *Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy* stosunki polsko-niemieckie oceniamy jako ani dobre, ani złe, choć znacznie gorzej niż w listopadzie 2015 roku. Zdaniem Polaków, w ciągu ostatniego roku relacje te uległy raczej pogorszeniu niż poprawie. Nie przeszkadza to wierzyć zdecydowanej większości badanych, że przyjazne i partnerskie stosunki Polski z Niemcami są możliwe. Opinie na ten temat praktycznie nie różnią się od oceny możliwości ułożenia partnerskich stosunków między Polską a Niemcami z 2011 roku, kiedy minęło 20 lat od podpisania wspomnianego traktatu.

Co więcej, z czasem Polacy lepiej postrzegają działania Niemiec na arenie międzynarodowej. Obecnie mniej badanych jest przekonanych, że Niemcy dbają przede wszystkim o relacje z Rosją, a nie z Polską, zaś więcej osób niż w 2011 roku uważa, że dobre stosunki z Polską są dla Niemiec równie ważne jak dobre stosunki z Rosją. Nie jesteśmy jednak zwolennikami poszerzania niemieckich wpływów w Europie i na świecie. Trzy czwarte Polaków jest przeciwnych temu, aby Niemcy odgrywały większą rolę niż dotychczas. Można przypuszczać, że na ocenę stosunków polsko-niemieckich w największym stopniu wpływają działania polskiego rządu oraz przeświadczenie Polaków o uznaniu przez Niemcy naszego miejsca na arenie międzynarodowej.

Opracowała
Marta BOŻEWICZ